Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 10 december 2015*

”Begäran om förhandsavgörande — Område med frihet, säkerhet och rättvisa — Civilrättsligt samarbete — Förordning (EG) nr 864/2007 — Artikel 4.1 — Begreppen ’det land där skadan uppkommer’, ’skada’ och ’indirekta följder av den skadeståndsgrundande händelsen’ — Skada som personligen åsamkats en anhörig till en person som omkommit i en trafikolycka — Tillämplig lag”

I mål C-350/14,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Tribunale di Trieste (domstol i Trieste, Italien) genom beslut av den 10 juli 2014, som inkom till domstolen den 21 juli 2014, i målet

Florin Lazar,

mot

Allianz SpA,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av ordföranden på tredje avdelningen L. Bay Larsen, tillförordnad ordförande på fjärde avdelningen, samt domarna J. Malenovský, M. Safjan (referent), A. Prechal och K. Jürimäe,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— L. Lazar och G. Chiturlas, genom M. Bonito, avvocato,

— Österrikes regering, genom G. Eberhard, i egenskap av ombud,

— Portugals regering, genom L. Inez Fernandes och A. Fonseca Santos, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom L. Cappelletti och M. Wilderspin, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: italienska.

och efter att den 10 september 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II) (EUT L 199, s. 40) (nedan kallad Rom II-förordningen).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Florin Lazar, som är bosatt i Rumänien, och det italienska försäkringsbolaget Allianz SpA angående ersättning för ekonomisk och ideell skada som Florin Lazar har lidit till följd av att hans dotter omkom i en trafikolycka i Italien.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Rom II-förordningen

3 I skäl 7 i Rom II-förordningen anges följande:

”Denna förordnings materiella tillämpningsområde och bestämmelser bör överensstämma med rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område [(EGT L 12, 2001, s. 1)] [(nedan kallad Bryssel I-förordningen)] och de instrument som rör tillämplig lag på avtalsförpliktelser.”

4 Skälen 16 och 17 i förordningen har följande lydelse:

”(16) Enhetliga regler bör öka möjligheten att förutse hur domstolarna kommer att döma och garantera rimlig avvägning mellan de intressen som den vars ansvar görs gällande och den skadelidande har. Anknytningen till det land där den direkta skadan uppkom (*lex loci damni*) skapar en rimlig balans mellan de intressen som den vars ansvar görs gällande och den skadelidande har, och den avspeglar även den moderna uppfattningen om civilrättsligt ansvar och utvecklingen av system för strikt ansvar.

(17) Tillämplig lag bör bestämmas på grundval av var skadan uppkommer, oavsett i vilket eller vilka länder indirekta följder kan inträffa. I enlighet med detta bör, i händelse av personskada eller skada på egendom, det land där skadan uppkommer vara det land där personskadan uppstår eller egendomen skadas.”

5 Artikel 2 i förordningen har rubriken ”Utomobligatoriska förpliktelser” och punkt 1 i den artikeln har följande lydelse:

”I denna förordning skall skada omfatta alla följder av skadeståndsgrundande händelser (*tort/delict*), obehörig vinst, tjänst utan uppdrag (*negotiorum gestio*) eller oaktsamhet vid ingående av avtal (*culpa in contrahendo*).”

6 I kapitel II i Rom II-förordningen som rör skadeståndsgrundande händelser återfinns artikel 4. Den bestämmelsen har rubriken ”Huvudregel” och har följande lydelse:

”1. Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall i fråga om en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i en skadeståndsgrundande händelse lagen i det land där skadan uppkommer tillämpas oavsett i vilket land den skadevållande händelsen inträffade och oavsett i vilket eller vilka länder indirekta följder av händelsen uppkommer.

2. Om både den person vars ansvar görs gällande och den skadelidande har sin vanliga vistelseort i samma land vid den tidpunkt då skadan uppkommer, skall dock lagen i det landet tillämpas.

3. Om det framgår av alla omständigheter i fallet att den skadeståndsgrundande händelsen har en uppenbart närmare anknytning till ett annat land än det som anges i punkt 1 eller 2, skall lagen i det landet tillämpas. En uppenbart närmare anknytning till ett annat land kan särskilt grundas på att det redan finns ett rättsförhållande mellan parterna, såsom ett avtal som har nära anknytning till den skadeståndsgrundande händelsen i fråga.”

7 Enligt artikel 15 c och f i Rom II-förordningen ska tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser reglera ”förekomsten, arten och bedömningen av skadorna eller den gottgörelse som begärs” samt ”vilka personer som har rätt till ersättning för skada som de personligen lidit”.

Bryssel I-förordningen och förordning (EU) nr 1215/2012

8 Kapitel II i Bryssel I-förordningen, vilket innehåller regler för fastställande av behörig domstol, har ett avsnitt 2 rörande ”[s]ärskilda behörighetsregler”. I nämnda avsnitt 2 ingår artikel 5 och punkt 3 i den artikeln har följande lydelse:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat

…

3) om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa.”

9 Bryssel I-förordningen ersattes, med verkan den 10 januari 2015, av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 20 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, s. 21). Innehållet i artikel 7.2 i den förordningen är identiskt med innehållet i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen.

Italiensk rätt

10 Den hänskjutande domstolen har angett att Corte suprema di Cassazione (högsta domstolen) i sin praxis har tolkat artiklarna 2043 och 2059 i civilrättslagen så, att den avlidnes anhöriga har en personlig rätt till ersättning för ekonomisk och ideell skada. Vad gäller ideell skada kan anhöriga tillerkännas rätt till ersättning för biologisk skada (en medicinskt fastställd skada), sveda och värk (inre smärta) och skada avseende levnadsförhållandena (väsentlig ändring av vardagslivet).

11 Den hänskjutande domstolen har också angett att i fall där det skadevållande fordonet inte har kunnat identifieras ska, enligt artikel 283.1 i lagen om privata försäkringar, Garantifonden för personer som lidit trafikskada (Fondo di garanzia per le vittime della strada) ersätta trafikskador genom försäkringsbolag utsedda i detta syfte.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

12 Det framgår av beslutet om hänskjutande att den rumänske medborgaren Florin Lazar har yrkat ersättning för ekonomisk och ideell skada som han lidit till följd av att hans dotter, som var rumänsk medborgare men bosatt i Italien, omkommit i en trafikolycka i Italien som orsakats av ett oidentifierat fordon.

13 Svarande i det nationella målet är försäkringsbolaget Allianz SpA, i egenskap av det företag som utsetts av Garantifonden för personer som lidit trafikskada.

14 Olycksoffrets mor och mormor, båda rumänska medborgare och bosatta i Italien, har intervenerat i målet och yrkat skadestånd för ekonomisk och ideell skada som de lidit till följd av hennes bortgång.

15 Eftersom kärandena har yrkat ersättning för skada som de personligen lidit till följd av att en anhörig avlidit, måste det enligt den hänskjutande domstolen undersökas huruvida den skada som de åberopat utgör en skada i den mening som avses i artikel 4.1 i Rom II-förordningen, eller en indirekt följd av den skadeståndsgrundande händelsen enligt samma bestämmelse.

16 Svaret på den frågan är avgörande för vilken materiell lag som den hänskjutande domstolen ska tillämpa för att kunna ta ställning till huruvida den i Rumänien bosatta käranden i målet har de rättigheter som åberopas och huruvida de ger honom rätt till skadestånd. Den hänskjutande domstolen har härvid angett omständigheter som kan medföra att det är såväl italiensk som rumänsk lag som ska tillämpas i målet.

17 Enligt italiensk lag är sålunda den skada som följer av att en person har avlidit en direkt skada för den avlidnes anhöriga som bland annat har formen av en kränkning av deras personliga rättigheter. Följaktligen har käranden i det nationella målet åberopat en skada som han enligt italiensk lagstiftning ska anses ha lidit personligen och som utgör en materiell följd av att en anhörig till honom har avlidit. I andra europeiska rättsordningar erkänns däremot inte denna typ av skada på samma sätt.

18 Trots att det sålunda enligt italiensk lagstiftning rör sig om en direkt skada som en ersättningsberättigad person har lidit till följd av en anhörigs bortgång är den hänskjutande domstolen, mot bakgrund av EU-domstolens praxis i fråga om Bryssel I-förordningen, osäker på huruvida rätten till ersättning för denna skada kan utgöra en av de ”indirekta följder[na]” av den skadeståndsgrundande händelsen i den mening som avses i Rom II-förordningen, det vill säga trafikolyckan.

19 Mot denna bakgrund beslutade Tribunale di Trieste (domstol i Trieste) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

”Hur ska artikel 4.1 i [Rom II-förordningen] – där det föreskrivs att ’i fråga om en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i en skadeståndsgrundande händelse [ska] lagen i det land där skadan uppkommer tillämpas’ – tolkas? I synnerhet önskas svar på följande:

1) Hur ska begreppet ’det land där skadan uppkommer’ i artikel 4.1 i [Rom II-förordningen] tolkas med avseende på en talan om ersättning för ekonomisk och ideell skada som görs gällande av anhöriga till en person som omkommit i en trafikolycka i det land i vilket domstolen är belägen, när dessa anhöriga har hemvist i ett annat land i [Europeiska] unionen och där har lidit sin skada?

2) Vid tillämpningen av artikel 4.1 i [Rom II-förordningen] ska den ekonomiska och ideella skada som anhöriga till en person, som omkommit i en trafikolycka i det land i vilket domstolen är belägen, har lidit i sitt hemvistland anses utgöra en sådan ’skada’ som avses i den första delen av nämnda artikel 4.1, eller utgör den sådana ’indirekta följder’ som avses i den andra delen av denna bestämmelse?”

Prövning av tolkningsfrågorna

20 EU-domstolen kommer att pröva de båda frågorna gemensamt. Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna för att få klarhet i huruvida artikel 4.1 i Rom II-förordningen – när det gäller att fastställa vilken lag som ska tillämpas i fråga om en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i en trafikolycka – ska tolkas så, att en sådan skada som uppkommit till följd av att en person omkommer i en trafikolycka i den medlemsstat i vilken domstolen är belägen och som åsamkats anhöriga till den avlidna personen, vilka är bosatta i en annan medlemsstat, ska anses utgöra en ”skada” eller ”indirekta följder” av olyckan i den mening som avses i nämnda bestämmelse.

21 EU-domstolen erinrar inledningsvis om att det, med avseende på tolkningen av artikel 4.1 i Rom II-förordningen, följer såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen, att ordalydelsen i en unionsbestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde, i regel ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela unionen (se, för ett liknande resonemang, dom Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 37). Enligt EU-domstolens fasta praxis ska därvid inte bara bestämmelsens lydelse beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som den ingår i (dom Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 35 och där angiven rättspraxis).

22 Enligt artikel 2 i Rom II-förordningen ska ”skada omfatta alla följder av skadeståndsgrundande händelser”.

23 I artikel 4.1 i den förordningen föreskrivs emellertid att i fråga om en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i en skadeståndsgrundande händelse så är det lagen i det land där ”skadan” uppkommer som ska tillämpas, oberoende av i vilket land den skadevållande händelsen inträffat och oberoende av i vilket land ”indirekta följder” av händelsen uppkommer. Enligt vad som framgår av skäl 16 i nämnda förordning är det den direkta skadan som ska beaktas när det gäller att fastställa den plats där skadan uppkommer.

24 I händelse av personskada eller skada på egendom har unionslagstiftaren i skäl 17 i Rom II-förordningen preciserat att det land där den direkta skadan uppkommer är det land där personskadan uppstår eller egendomen skadas.

25 När det är möjligt att fastställa en direkt skada, vilket normalt sett är fallet när det rör sig om en trafikolycka, är det följaktligen landet där denna direkta skada uppkommer som är det relevanta anknytningsmomentet vid fastställandet av tillämplig lag, oberoende av de indirekta följderna av olyckan. I förevarande fall utgörs den direkta skadan av den personskada som fick till följd att Florin Lazars dotter avled, och den direkta skadan uppkom enligt den hänskjutande domstolen alltså i Italien. Den skada som hennes anhöriga lidit ska å sin sida anses utgöra indirekta följder av den aktuella olyckan i den mening som avses i artikel 4.1 i Rom II-förordningen.

26 Denna tolkning bekräftas av artikel 15 f i nämnda förordning, enligt vilken det i tillämplig lag ska fastställas vilka personer som kan göra gällande en rätt till ersättning. Den bestämmelsen omfattar den i det nationella målet aktuella situationen där anhöriga till olycksoffret lidit skada.

27 Såsom Europeiska kommissionen klargjorde med avseende på artikel 11 g i sitt förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II) (KOM(2003) 427 slutlig), sedermera artikel 15 f i Rom II-förordningen, fastställs nämligen genom den lag som anvisas som tillämplig vilka personer som har rätt till ersättning för skada som de personligen lidit. Därmed avses främst frågan huruvida en annan person än den som ”direkt” lidit skada kan erhålla ersättning för skada som han drabbats av ”indirekt”, som en följd av den skada som drabbat den ursprungliga skadelidande. Denna skada kan vara ideell, till exempel det lidande som en närståendes död innebär, eller ekonomisk, till exempel den ekonomiska skada som kan drabba barn och make till en avliden person.

28 Mot bakgrund av det ovanstående är det nödvändigt att först avgöra vilken lag som är tillämplig på en rättslig omständighet för att därefter, på grundval av den lagen, kunna fastställa vilka personer som har lidit en skada som ger rätt till ersättning.

29 En tillämpning av lagen i det land där den direkta skadan uppkommer bidrar således till att uppnå det i skäl 16 i Rom II-förordningen angivna målet att göra det möjligt att förutse vilken lag som är tillämplig och samtidigt undvika risken för att den skadeståndsgrundande händelsen bryts upp i flera delar vilka omfattas av olika lagar beroende på var de andra personer än den direkt skadelidande lider skada.

30 Av det ovan anförda framgår att tolkningsfrågorna ska besvaras enligt följande. När det gäller att fastställa vilken lag som ska tillämpas i fråga om en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i en trafikolycka, ska artikel 4.1 i Rom II-förordningen tolkas så, att en sådan skada som uppkommit till följd av att en person omkommer i en trafikolycka i den medlemsstat i vilken domstolen är belägen och som åsamkats anhöriga till den avlidna personen, vilka är bosatta i en annan medlemsstat, ska anses utgöra ”indirekta följder” av olyckan i den mening som avses i nämnda bestämmelse.

Rättegångskostnader

31 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

När det gäller att fastställa vilken lag som ska tillämpas i fråga om en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i en trafikolycka, ska artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II) tolkas så, att en sådan skada som uppkommit till följd av att en person omkommer i en trafikolycka i den medlemsstat i vilken domstolen är belägen och som åsamkats anhöriga till den avlidna personen, vilka är bosatta i en annan medlemsstat, ska anses utgöra ”indirekta följder” av olyckan i den mening som avses i nämnda bestämmelse.

Underskrifter